

עבודת הפורים זהירות בכבוד הזולת

פתח דבר:

המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצ"ל היה מרבה לומר בשיחותיו כאשר עסק בענין הפורים, שעיקר מצות היום היא להיות "כאיש אחד בלב אחד".

והיה ממליץ על כך את דברי הגר"א זצ"ל ב"אדרת אליהו", שבזמננו אין לנו נביא אשר יאמר לכל יחיד ויחיד מהו תפקידו בעולמו ומה הוא צריך לתקן, ובכל זאת יכול האדם לדעת מה עיקר תיקונו בעולם באמצעות התבוננות מהו הקושי הגדול ביותר שלו והיכן הוא נכשל תדיר - אות הוא כי זהו הדבר בו עליו לעבוד ולתקן את נפשו.

מעתה למדנו אם נרצה לדעת מהו עיקר תפקידו של האדם ביום הפורים, ניתן לראות במה נופלים ונכשלים רוב בני האדם ביום זה. התשובה היא: בעבירות שבין אדם לחבירו - בהלבנת פנים ובהיזק לרעיו וסביבתו - הרבה יותר מכל השנה.

הרי ידוע הדבר שגם מי שבדרך כלל נזהר כל השנה מלצער ומלבייש את חבירו, מצוי שביום הפורים הינו נכשל בעבירות הללו! זהו אות וסימן על מה יש להתמקד בעבודתנו ובמה עלינו להתחזק.

חובה להשתכר אך אסור לצער!

ומצינו להגאון המהרש"ל זצ"ל (ים של שלמה ב"ק פ"ג ס"ג) שכתב דברים כדרכונות בענין העוונות הללו הנפוצים בימי הפורים, ונעתיק את לשונו:

פורים דיליה

"והשיכור - אפילו הגיע יותר משכרותו של לוט, מכל מקום חייב בתשלומים על כל הזיקות. ומה שמסקינן בפרק הדר (עירובין דף סה.) דשיכור כלוט פטור ממיתת בית דין ולא מלקינן אותו, היינו דפטור מדיני שמים על אותו עוון, ומכל מקום מקבל דינו על מה שלא עצר ברוחו ושיכר עצמו להשתגע, אבל לפוטרו מדין היזק שמזיק לחבירו, פשיטא שחייב, דאדם מועד לעולם, בין שוגג בין מזיד, בין ער בין ישן, בין אונס בין רצון, דאם לא כן לא שבקת חיי, דכל שונא ישתה וישתכר על חבירו להזיקו, ופטור".

וכאן המהרש"ל זצ"ל מייחד דברים על ימי הפורים: "ואפילו בפורים דמחויב להשתכר, מכל מקום אין כונת רבותינו כדי שישתגע. ואם אדם חירף את חבירו בעת שכרותו, והוציא עליו שם רע, ולמחר אמר איני יודע, צריך לקבולי עליה ברבים שלא ידע מזה הלשון שאמר בעת שכרותו, ויאמר ברבים: אף שקבלתי עלי שאיני יודע מאומה מכל מקום אני מבקש מחילה..."

למדנו אם כן שגם בעת שמחת הפורים אין שום היתר להעליב ולבייש בני אדם. וידוע שביוש ואונאת דברים נחשבים לצער הגוף והם חמורים מאונאת ממון כמבואר במסכת בבא מציעא (דף נח:): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדול אונאת דברים מאונאת ממון - שזה נאמר בו (ויקרא כה, יז): "ויראת מאלוקיך" וזה לא נאמר בו "ויראת מאלוקיך". ורבי אלעזר אומר: זה בגופו וזה בממונו. רב שמואל בר נחמני אמר: זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון".

ולכן ראינו לנכון להרחיב הדיבור בענין גדול וחשוב זה, להודיע עד כמה הקפידה תורה בענינים אלו העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, ואולי בזכות זאת נוכל לפתח בלבבנו רגישות ראויה לכל עניני בין אדם לחבירו ולזהירות מפגיעה בזולת, והיה זה שכרנו.

הדרך המובילה להי העולם הבא - "הזהרו בכבוד חבריכם!"

איתא בגמרא במסכת ברכות (דף כח:): ת"ר: כשחלה רבי אליעזר נכנסו

עבודת הפורים - זהירות בכבוד הזולת

תלמידיו לבקרו, אמרו לו: רבינו למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא. אמר להם: "הזהרו בכבוד חבריכם".

כלומר - הדרך המובילה לחיי העולם הבא היא זהירות בכבוד הזולת!

מה אני מבקש מכם? שתהיו אוהבים זה את זה!

ומצינו לשון נורא בספר תנא דבי אליהו (רבא פרק כ"ט): "וכך אמר להם הקב"ה לישראל: בני אהובי, כלום חסרתי דבר שאבקש מכם, מה אני מבקש מכם - אלא שתהיו אוהבים זה את זה, ותהיו מכבדין זה את זה, ותהיו יראים זה מזה".

הקב"ה אינו מבקש מאתנו מאומה אלא דבר אחד: "שתהיו אוהבים ומכבדים ויראים זה מזה".

הדבר נורא למתבונן!

מאיך גיסא המצער את חבריו חלילה עווננו גדול מנשוא, וכפי שכתב בספר חסידים (סימן מ"ד) בזה"ל: "ציער אדם כאילו ציער עולם מלא!"

"לא תוננו איש את עמיתו" - בדברים

כתב בספר החינוך (מצוה שלח) בשורשי המצוה - שלא להונות אחד מישראל בדברים: "כלומר: שלא נאמר לישראל דברים שיכאיבוהו ויצערוהו ואין בו כח להעזר מהם. ובפירוש אמרו זכרונם לברכה (ב"מ דף נח:): כיצד, אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, היו חולאים באים עליו לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו לאיוב וכו', ועל זה נאמר (ויקרא כה, יז): "ולא תוננו איש את עמיתו".

ממשיך שם ספר החינוך: "וראוי להיזהר שאפילו ברמז דבריו לא יהי נשמע חירוף לבני אדם, כי התורה הקפידה הרבה באונאת הדברים, לפי שהוא דבר קשה מאד ללב הבריות. והרבה מבני אדם יקפידו עליהן יותר

פורים דיליה

מן הממון, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (שם): "גדולה אונאת דברים מאונאת ממון..." , ולא יהיה באפשר לכתוב פרט כל הדברים שיש בהן צער לבריות, אבל כל אחד צריך להזהר כפי מה שיראה, כי השם ברוך הוא הוא יודע כל פסיעותיו וכל רמיזותיו, כי האדם יראה לעינים והוא יראה ללבב", עכ"ל.

"האלוקים יביא במשפט על כל נעלם"

חז"ל הפליגו בהקפדה על האיסור לצער את חבריו אפילו בדבר קל. וכך איתא בגמרא במסכת חגיגה (דף ה.) על הפסוק בקהלת (יב, יד): "כי את כל מעשה האלוקים יביא במשפט על כל נעלם" - "מאי על כל נעלם? אמר רב: זה ההורג כינה בפני חבריו ונמאס בה. ושמואל אמר: זה הרק בפני חבריו ונמאס". ופרש"י זצ"ל: "שאף על הנעלמות ממנו שעשה שוגג הוא מביאו במשפט, ואפילו על דבר מועט".

למדנו כי על כל צער גדול כקטן הנגרם לחבירו ממנו בין אם עשה זאת במזיד בין אם בשוגג - יבוא אתו אלוקים במשפט.

התורה הקפידה על כבוד הצומח והדומם!

וצריך ביאור בשורשי הדברים מהי ההקפדה הגדולה כל כך בשמירה על כבודו של הזולת.

ונראה להקדים בזה שבאמת מצינו שהקפידה התורה גם על כבודם של הדומם והצומח שלא לבזותם:

כתיב בסוף פרשת יתרו (שמות כ, כג): "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו". הרי שישנו לאו מן התורה - לא לעלות במעלות על גבי המזבח.

ומה הטעם לזה?

רש"י זצ"ל מפרש (וכעין זה מובא במכילתא סוף פ' יתרו) וז"ל: "שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך. ואף על פי שאינו גילוי ערוה

ממש, שהרי כתוב "ועשה להם מכנסי בד", מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא, ואתה נוהג במ מנהג בזיון. והרי דברים קל וחומר ומה אבנים הללו שאין להם דעת להקפיד על בזיונם, אמרה תורה: הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חבירך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה"...

כעין זה מבואר בתוספתא ערכין (פ"ב אות ו'): ר"א בן פרטא אומר: הרי הוא אומר (במדבר יד, לז): "וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ" - על מה הוציאו שם רע? על עצים ועל אבנים. והלא דברים ק"ו ומה אם אלו שלא הוציאו שם רע אלא על עצים ועל אבנים - נענשו, ולא עונש מועט אלא עונש מרובה, ולא עונש לשעה אלא עונש לדורות, המוציא שם רע על חבירו כיוצא בו על אחת כמה וכמה".

עוד מצינו בתורה בפרשת בראשית (ג, ז): "ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות". וכתב רש"י זצ"ל ומקורו במדרש תנחומא שם: "ומפני מה לא נתפרסם העץ (מדוע לא נאמר איזה עץ היה עץ הדעת)? שאין הקב"ה חפץ להונות בריה, שלא יכלימוהו ויאמרו "זה שלקה העולם על ידו".

הרי שהתורה הקפידה לא לבזות אפילו את הדומם שיש לאדם צורך בו אף שאינו חש ומרגיש בבזיונו, וכן חסה תורה על כבודו של העץ שלא ייכלם למרות שאין בו דעת והשכל - כל שכן וכל שכן שהקפידה תורה שלא לבזות אדם אשר נוצר ונעשה בדמות ובצלם אלוקים, ויש בו אוזן שומעת ולב מרגיש!

"לועג לרש הרף עושהו"

בענין זה יש נקודה נפלאה מהסבא מסלבודקא זצ"ל:

כתב מרן השו"ע זצ"ל ב"ד סימן שד"מ סעיף ט"ז וז"ל: "אין אומרים בפני המת אלא דברים של מת, כגון צרכי קבורתו והספד אבל שאר כל

פורים דיליה

דבר אסור, והני מילי בדברי תורה אבל שאר כל דבר לית לן בה". וכתב הש"ך זצ"ל (ס"ק יב) שיסוד האיסור על פי הפסוק במשלי (יז, ה): "לועג לרש חרף עושהו". ומאותו טעם פסק מרן זצ"ל בסימן שס"ז שאין ללכת בתוך ד' אמות של מת או בבית הקברות כשעל ראשו תפילין מגולות, או כשעל בגדו ציציות - משום "לועג לרש".

הסבא מסלבודקא זצ"ל היה תמה: אימתי מקיימים אנו את המנהג להשתטח על קברי הצדיקים? בחודש אלול - כאשר הלב שבור מאימת הדין, בעת זו ודאי שאין בלבו של אף אחד ללעוג על המתים, ובכל זאת הזהירונו חז"ל להצניע את התפילין והציציות כדי שלא יצטערו המתים אפילו בדבר הקל שבקלים.

ואם כן על אחת כמה וכמה בשעה שאנו מתהלכים בין החיים - הרגישים לכל דבר ולכל פרט, מה גודל החיוב להצניע כל דבר העלול לפגוע ולצער במשהו את זולתנו...

התורה חסה על בעל עבירה שלא יתבייש!

לימוד עצום ניתן להסיק מדברי רש"י זצ"ל בפרשת שופטים (דברים כ, ח) על הפסוק: "ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו", וכתב רש"י זצ"ל: "רבי יוסי הגלילי אומר: הירא מעבירות שבידו, לכן תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואהו חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה".

ויש לתמוה, על כבוד מי מדובר? על אדם שהיה בעל עבירה! ובכל זאת חסה עליו התורה שלא לפרסמו, ולכן הוסיפה "חוזרים" נוספים מהמלחמה - הכל על מנת שלא יתבזה בעל העבירה!

הקב"ה ויתר על כבודו בכדי שבלעם הרשע לא יתבזה!

דבר נפלא ומחודש למדים אנו מאתונו של בלעם - גם כבודו של היצור המושחת בתבל חשוב בעיניו של בורא עולם!

הרי ידוע שהקב"ה המית את האתון, בשביל שלא תהא עוברת בשוק, ויאמרו - זו היא שסילקה את בלעם. וכך איתא במדרש רבה (פ' בלק פ"כ יד): "ההסכן הסכנתי לעשות לך כה" - חס הקב"ה על כבודו של אותו רשע שלא יאמרו זו שסילקה את בלעם. ואם חס הקב"ה על כבוד הרשע, אין צריך לומר על כבוד הצדיק".

אמר על כך הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (ע' שיחות מוסר מאמר ע"ט): אם נתבונן מעט בדברים תעלה התמיהה מאליה, הרי אילו השאיר הקב"ה את האתון בחיים, הרי היא היתה "קידוש השם מהלך", וכראות הבריות אותה עוברת בשוק מה היו אומרים? "מה גדלו מעשיך ה'!" ואף על פי כן ויתר הקב"ה כביכול על כבוד שמו, והרג את האתון על מנת שלא יתגלגל מקיומה בזיון לבלעם, אף שמאידך כבוד שמים היה מתגדל!

יתירה מזאת - בכבוד מי אנו עוסקים ומיהו אשר הקפיד הקב"ה כל כך על ביזונו, עד ש"ויתר" כביכול את כבודו עבורו? הלוא מדובר בבלעם הרשע אבי אבות הטומאות והקליפות שבעולם, בעל עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, ואמרו חז"ל במסכת סנהדרין (דף קה.) "בלעם בן בעור שבא על בעור" ופרש"י זצ"ל: "שבא על אתונו!"

הנה לך דבר נורא, הקפיד הקב"ה על כבודו של אדם זה, שהיה מושחת שבמושחתים במידותיו ובתאוותיו, והוא מארבע הדיוטות אשר אין להם חלק לעולם הבא (כמבואר במשנה במס' סנהדרין בריש פרק חלק). וכדי שלא יאמרו הבריות - "זו שסילקה את בלעם" - מתה האתון.

נורא נוראות!

רעיון מעין זה ישנו בפרשת קדושים (ויקרא כ, טו): "ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרוגו". וכבר שאלו חז"ל (סנהדרין נד. מובא ברש"י ובאבן עזרא שם): "אם אדם חטא בהמה מה חטאה?" ותירצו שם: "שלא תהא בהמה עוברת בשוק, ויאמרו: זו היא שנסקל פלוני על ידה".

פורים דיליה

וראה זה פלא. על מי חסה התורה? על אדם העובר עבירות מהחמורות - בועל בהמה רח"ל!...

"אם ענה תענה" - אפילו בשוגג!

עד כאן נוכחנו לדעת כי הקפידה תורה שלא לבזות את כל הבריות החל מן הדומם ואפילו עוברי עבירה. עתה נביא מקורות לחומרת האיסור של גרימת צער לחבירו אפילו בשוגג - ללא כוונה.

דרשו חז"ל במכילתא בפרשת משפטים על הפסוק (שמות כב, כב): "אם ענה תענה" - "אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט".

המכילתא סומכת לענין מעשה נורא: "כבר היה רבי ישמעאל ורבי שמעון יוצאין ליהרג, אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל: רבי לבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג. אמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון: מימך בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועכבתו עד שתהא שותה כוסך ונוטל סנדלך או עוטף טליתך, ואמרה תורה: "אם ענה תענה" - אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט. אמר לו: ניחמתני רבי".

הרי לנו כמה דקדוק הדין יש בדבר, שאותם צדיקים שרפי מעלה תלו את עונשם הנורא בעטיו של צער מועט שנגרם לאדם כל שהוא, למרות שנגרם בשוגג וללא כל כונה לצער!

בנותן טעם להוסיף: מדברי המכילתא הנ"ל יש בית אב למה דהוה מרגלא בפומיה של המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל - על כל אדם להיזהר מלגרם לאחרים להמתין עבורו כי נגרם להם בכך צער. והדברים אמורים בפרט ברופא או בעורך דין שבדרך כלל ההמתנה להם כרוכה בהרבה דאגה ולחץ וכיו"ב, ומי שאינו שם לכך את לבו ומצער את הרבים הרי הוא עובר על "לא תענון".

הכאה קלה - חמורה כמו אכילת בשר חזיר...

הגאון רבי אריה לייב גורביץ זצ"ל כותב עוד הערה נפלאה בענין: בגמרא במסכת כתובות (דף לב:) מבואר שעל הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקן

עבודת הפורים - זהירות בכבוד הזולת

עליה כיון שאינו משלם. ופירש רש"י זצ"ל (עיי"ש דף לג.) שמדובר בהכאה שאין בה שוה פרוטה בצירוף כל החמשה דברים - נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת.

ותמה החפץ חיים זצ"ל - אם בכל החמשה דברים אין נזק שוה פרוטה, מה כבר עשה לו זה שהכהו?

אלא בהכרח צריכים לומר שהוא רק נגע בו קלות, ובכל זאת לוקין על כך ארבעים חסר אחת כאותו אחד שאכל חזיר רח"ל... אם כן למדנו מזה - מהי גודל הזהירות המוטלת על אדם שלא לפגוע בחבירו אף באופן הקל ביותר...

המבזה את חבירו כאילו מבזה את קונו!

ואכן כאן המקום להבין את שורש הדבר - מדוע באמת העוון לבזות את זולתו ולגרום לו צער הוא כה חמור?

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל נהג לומר: האיסור לבזות את האחר והחיוב לשמור על כבודו נובע מכך שהאדם עשוי בצלם אלוקים ולכן מי שמבזה את חבירו הרי זה כאילו מבזה את הקב"ה בכבודו ובעצמו רח"ל!

וכך מפורש במדרש רבה (בראשית פכ"ד, ז): "רבי עקיבא אומר: "ואהבת לרעך כמוך" - זה כלל גדול בתורה, שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חברי עמי, הואיל ונתקללתי יתקלל חברי עמי. אמר רבי תנחומא: אם עשית כן דע למי אתה מבזה, בדמות אלוקים עשה אותו". ופירש בעץ יוסף: "וכאילו מבזה חס וחלילה דיוקן של מעלה".

כבוד חבירו - כבודו של עצמו!

ובספר תומר דבורה (פרק ראשון) כתב בזה נקודה נוספת: כשם שהאדם חס ונזהר על כבוד עצמו - כך יחוס על כבוד חבירו מפני שהם דבר אחד, וז"ל קודשו:

פורים דיליה

"כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו מפני שהנשמות כלולות יחד, יש בזה חלק מזה, ובזה חלק מזה, ולכך אינו דומה מרובים העושים את המצוה (ספרא ויקרא כ"ו ח), וכל זה מפני כללותם..."

ולכך ראוי לאדם להיות חפץ בטובתו של חברו, ועינו טובה על טובת חברו, וכבודו יהיה חביב עליו כשלו, שהרי הוא הוא ממש. ומטעם זה נצטוינו (ויקרא יט, יח), "ואהבת לרעך כמוך". וראוי שירצה בכשרות חברו ולא ידבר בגנותו כלל ולא ירצה בו. כדרך שאין הקב"ה רוצה בגנותו ולא בצערנו, מטעם הקורבה, אף הוא לא ירצה בגנות חברו ולא בצערו ולא בקלקולו וירע לו ממנו, כאלו הוא ממש היה שרוי באותו צער או באותה טובה", עכ"ל.

מדוע לא נקרא הילד בשם זקנו?

רצינו להביא כמה דוגמאות המשמשות "מעשה רב" מרבותינו גדולי הדורות כמה רגישות היתה בהם לכבוד הזולת. תעיד על כך למשל העובדה הבאה:

לזוג צעיר נולד בן במזל טוב, ההורים הטריים החליטו לקרוא לו בשם יהונתן - על שם אבי האשה שהלך לעולמו. והנה יום קודם הברית, אירע בבנין שלהם מקרה טראגי: ילדם של השכנים אשר שמו יהונתן - נפטר...

מטבע הדברים - אם הרך הנולד נבהלה מאוד, הלוא "סימנא מילתא היא" - האם גם לאחר המקרה המצער עליהם לעמוד בהחלטתם להעניק לבנם את השם יהונתן על שם סבו? לאחר דין ודברים החליטו האב והאם לעלות למעונו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בכדי להביע בפניו את דאגתם ולהתייעץ עמו בנושא...

הגרש"ז זצ"ל אשר שמע את הסיפור פסק באופן חד משמעי: בשום אופן אל תקראו לילד - יהונתן...

כאשר בני הזוג יצאו מביתו של פוסק הדור, מקורבי הגאון הביעו את

פליאתם בפניו, מה ראה על ככה, לאסור עליהם באופן כה נחרץ לקרוא לבנם בשם המדובר על שם סביו?

נענה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל והסביר: אינני חושש ל"סימנא מילתא" כלל, אלא שאני ער לצערה של האם שבנה נפטר. תארו לכם שבנם של הזוג ייקרא יהונתן, הרי בעוד שנתיים שלוש כאשר יגדל ויסתובב בחצר, אמו מן הסתם תקרא לו בשמו פעמים רבות: "יהונתן בא הביתה", ואילו אם התינוק ששמע הקריאה תגיע לאוזניה - כאב לב וצער גדול יפלחו את לבה בשומעה את השם של בנה המנוח...

לכן אם רוצה האשה לכבד את אביה באמת, תקרא לו בשם אחר, כי אין ספק שלא יתכבד בשם אשר יגרום צער לזולת!

מה יש להחמיר ב"קדושי שחוק"?

סיפור נפלא סופר (ספר מעשה איש - ח"ד עמוד קעח) על מרן החזון איש זצ"ל, מעדותו של רבי עקיבא הכרמי זצ"ל:

פעם פנה אלי דודי הגאון רבי אליהו מאיר בלוך זצ"ל (ראש ישיבת טלז), ובקשני שאציע בפני החזון איש זצ"ל את שאלתו עקב מעשה שהיה: במחנה קיץ בארה"ב עשו נער ונערה מעשה שטות של "קדושי שחוק". דודי פרט את את הסיפור במכתב, השאלה היתה האם לחוש לקדושין ולהצריך את הנער לתת גט? ואותי שלח לחזו"א זצ"ל בכדי לשמוע את דעתו בענין.

כשנכנסתי לחזו"א זצ"ל על מנת לקבל את חוות דעתו, הוא אמר לי שקשה לו לענות, אך היות וכבר כתב על ענין "קדושי שחוק" במחברתו ביקשני שאעתיק מן הכתב ואשלח את התשובה להרב בלוך. דעתו היתה להקל בזה שאין לחוש לקידושין.

העזתי ושאלתי: מדוע נוטה הוא להקל, הרי מדובר כאן בספק איסור חמור של אשת איש, ומה יש להפסיד אם נסדר גט לחומרא...?

פורים דיליה

השיב לי מרן החזון איש זצ"ל: וכי להכתים ולבייש נערה בת ישראל - לעשותה לגרושה, אין זה דבר חמור בעיניך?!...

מדוע התענה הגר"א קוטלר זצ"ל?

להלן מעשה נפלא שאירע עם ראש ישיבת לייקוואוד הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, המעשה מאלפנו בינה עד כמה גדלה זהירותם וחששם של גדולי ישראל מלצער ולבזות כל אדם באשר הוא:

פעם אחת הבחינו מקורביו שהינו שרוי בתענית ואינו אוכל מאומה. כשנשאל על פשר דבר ענה כהאי לי שנא: "נודע לי כי שידוך הוצע לאחד מתלמידי הישיבה ואין לי דברים טובים לומר עליו... על כן קיבלתי עלי תענית, בכדי שיעזרני ה' ולא יבואו אצלי לברר עליו"...

רבי אהרן זצ"ל לא רצה בשום אופן לפגוע בכבוד תלמידו, אך מאידך גם לא אבה להוציא מפיו דברים שאינם אמת, על כן נותרה בידו רק העצה: להתענות ולהתפלל לה' - שלא יבררו אצלו...

שימת לב - דוגמאות מחיי היום יום

כבר הבאנו את דברי הגמרא במסכת חגיגה (דף ה.) שהגורם לחבירו מיאוס אפילו קטן - על זה נאמר (קהלת יב, יד): "כי את כל מעשה האלוקים יביא במשפט על כל נעלם". נביא לכך כמה דוגמאות מחיי היום יום שאם לא נשים לבנו עליהם יכולים אנו להיכשל בהם ח"ו כמה וכמה פעמים.

מה עשה הגרש"ז אויערבאך זצ"ל עם שיירי המאכל?

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נהג כל ימיו לשפוך בעצמו לפח האשפה את שיירי המאכל מצלחתו, ולא היה מאפשר לבני ביתו לעשות זאת, ונימוקו בפיו: לעיתים אדם נמאס משיירי המאכל של רעהו, והאיסור לגרום זאת שייך גם אצל בני הבית.

הקראת מספר טלפון

לפעמים אדם מבקש מחבירו מספר טלפון או כתובת אימייל, וחבירו מקריא לו את המספר במהירות רבה כך שהשומע מוכרח להתנצל ולומר: "לא קלטתי את המספר, האם אתה יכול לחזור עליו שוב?" קורה שהדבר נשנה על עצמו פעמיים ושלוש, וכך נגרמת לו בושה דהוי כאילו הוא קשה הבנה. ונמצא שתחת לגמול עמו חסד יבוא עמו אלוקים במשפט...

זהירות בדיבור

כתוב בספר חסידים (סי' תשסח): "ואם ידבר אדם עם חבירו - אל יביט אליו במקום שיש בו מום. ולא ידבר לפניו מעין אותו מום שבחבירו בפני חבירו".

כעין זה, ימנע האדם מלספר על העונג והנחת הנגרמים לו מבניו בפני חשוכי בנים או אל מול אדם שבניו יצאו לתרבות רעה רח"ל.

עוד מובא בספר חסידים (סי' תרמא): אם מביא בניו או בנותיו עמו לבית חבירו, וטבעם של ילדים קטנים שמסביב לחוטמם הם מאוסים, צריך לנקותם, ואם לאו - יענש!

כבוד הציבור בחליצת המנעלים

כתב החפץ חיים זצ"ל במשנ"ב (סי' קכח סט"ו): "כהן שחולץ מנעליו לישא כפיו, יצניע אותם תחת הספסל שלא יהיו מגולים ונראים, משום כבוד הציבור", עכ"ל.

ופשיטא שמי שריח רע נודף ממנעליו צריך בדבר זהירות יתר.

"צריך להיות בעינים פקוחות!"

בספר כף החיים (להגר"ח פלאגי' זצ"ל סימן כד אות ס"ג) מאריך מאוד בפרטי הזהירות שלא לצער ולגרום מיאוס לחבירו, בין הדברים כותב שם: "גם זהר שלא יאכל דבר דיוצא ריח רע מפיו, ולא יהא מאוס אצל בני אדם".

פורים דיליה

וכן האריך שם (סי' ח אות י"ד) עוד: "וגם היודע בעצמו דכשיפתח פיו לדבר יתיז רוק מפיו - יזהר להרחיק מחבירו כשמדבר אתו, או ישים יד לפה וישמור לפיו מחסום, וכן שלא ינטף מחוטמו כשהוא בפני חבירו, וגם כשלומד והספר פתוח לפניו - שמא יזוב מחוטמו. וצריך להיות בעינים פקוחות בכל הני מילי וכיוצא מאלה, דאם לא שת לבו יהיה נבזה ונמאס בעיני אחרים ועווננו ישא דמצער לבריות. ומאחר שכן, זוהי דרך ישרה שיבור לו האדם - להיות בחיקו שני סודרים או מטפחת והיה לכם למשמרת".

"ברוך אשר יקים את דברי התורה"...

לסיום - כדאי לעורר כאן מכשילה מצויה לרבים, ואנשים רבים רואים בזה ענין של מה בכך, אבל הדבר אינו פשוט כלל ועיקר, ובפרט שכרוך בזה גרימת צער ועגמת נפש לזולת.

בספר משנת רבי אהרן (ח"ג עמ' יט) יש אריכות בענין ההתחשבות בזולת ובחובה למנוע ממנו צער ואי נעימות או אפילו טרדה קלה, ובין הדברים מדגיש שם ראש הישיבה זצ"ל שעל כל אחד ואחד להקפיד להחזיר את הספרים בגמר השימוש למקומם הראוי, וז"ל: "וכיוצא בזה אם הוא מוציא ספר ואינו מחזירו למקומו - הרי הוא גורם טרחה וביטול תורה, אין לך חסרון בדרך ארץ והתחשבות עם הסביבה גדול מזה!"

הסטייפלר זצ"ל גם התייחס במכתבו (קריינא דאגרתא ח"א נט) לענין זה, וז"ל: "ודאי מידת אכזריות ורשע הוא להטיל על אחרים מה שהוא הוציא ממקומו, וכל שכן להטיל על תלמיד חכם השוקד על התורה את המוטל על עצמו".

ודורשי רשומות אמרו "ברוך אשר יקים את דברי התורה".

כפי שפתחנו בראש המאמר עיקר העבודה בפורים היא להיות "כאיש אחד בלב אחד", וממילא תפקידו של היצר - להכשיל את בני האדם בעינינים אלו, וזה לעומת זה עשה אלוקים.

עבודת הפורים - זהירות בכבוד הזולת

הקב"ה אכן יעזור שנוכל להתבונן בדברים ולהתחזק בהם, וחג הפורים
יעבור עלינו מתוך שמחה של מצוה ובלא שום נדנוד עבירה במה שנוגע
לבין אדם לחבירו, ובין אדם למקום!

